

DOI 10.18372/2786-5487.1.21524

УДК 378.016:355:001.895

Головань Артур

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри ракетно-артилерійського озброєння,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
dopler@ukr.net

Головань Вячеслав

кандидат технічних наук, професор,
професор кафедри ракетно-артилерійського озброєння,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
gv55.gv55@gmail.com

Дроздов Михайло

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних наук,
Військова академія,
м. Одеса, Україна
drozd48@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

***Анотація.** У статті досліджено інноваційні аспекти ресурсно-орієнтованого навчання у системі підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), зокрема у сфері логістичного забезпечення (ЛЗ). Ресурсно-орієнтоване навчання (РОН) розглядається як педагогічна концепція інтеграції різноманітних ресурсів з метою формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів. Проаналізовано роль*

компетентнісного підходу, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а також освітнього і проектного менеджменту в забезпеченні практичної спрямованості військової освіти. Обґрунтовано значення проектного навчання та імітаційного моделювання для підвищення готовності військових фахівців до професійної діяльності в умовах обмежених ресурсів і динамічних змін сучасної війни.

Ключові слова: ресурсно-орієнтоване навчання, інновації, компетентнісний підхід, освітній менеджмент, проектний менеджмент, логістичне забезпечення, вищий військовий навчальний заклад.

Annotation. The article explores innovative aspects of resource-oriented learning in the system of training military specialists in higher military educational institutions, in particular in the field of logistics support. Resource-oriented learning is considered as a pedagogical concept of integrating various resources to form the professional competencies of future officers. The role of the competency-based approach, information and communication technologies, as well as educational and project management in ensuring the practical orientation of military education is analyzed. The importance of project-based learning and simulation modeling for increasing the readiness of military specialists for professional activity in conditions of limited resources and dynamic changes in modern warfare is substantiated.

Key words: resource-oriented learning, innovation, competency-based approach, educational management, project management, logistical support, higher military educational institution.

Вступ. В умовах сучасної війни суттєво зростає значення підготовки висококваліфікованих військових фахівців, зокрема у сфері ЛЗ. Ефективність такої підготовки значною мірою залежить від упровадження прогресивних педагогічних технологій, серед яких важливе місце посідає РОН. Воно розглядається як педагогічна концепція, що ґрунтується на цілеспрямованій інтеграції матеріальних, інформаційних, технологічних, організаційних і людських ресурсів у навчальний процес. У підготовці військового фахівця цей

підхід дозволяє оптимізувати процес набуття професійних знань, умінь та навичок відповідно до вимог сучасних умов військової служби [1; 2].

При навчанні військового фахівця у ВВНЗ це, перш за все, означає:

- забезпечення необхідної якості навчання шляхом застосування передових і ефективних методик та дидактик з використанням сучасних ІКТ;
- створення позитивного мотиваційного середовища на навчання і відповідне налагодження морально-психологічного стану тих, хто навчається;
- дослідження індивідуальних схильностей та уподобань кожного, хто навчається з метою створення кращих індивідуальних освітніх траєкторій;
- системне використання реальних об'єктів та суб'єктів ЛЗ;
- адекватне моделювання стратегічних і тактичних логістичних процесів;
- вміле застосування технічних засобів для управління ресурсами тощо [3].

Таким чином, РОН не лише підвищує якість засвоєння знань, а й готує майбутніх фахівців до ефективної військово-професійної практичної діяльності в умовах обмеження ресурсів, що є типовою ситуацією у військовій службі.

Мета статті полягає в оприлюдненні теоретичного і практичного досвіду авторів щодо впровадження інновацій в РОН у ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу. До основних компонентів РОН щодо підготовки фахівців ЛЗ крім змістових і людських ресурсів, особливе місце належить технологічним і організаційним ресурсам, оскільки саме вони дозволяють відтворювати реальні логістичні ситуації [4]. До змістових компонентів РОН, як правило, відносять підручники, методичні посібники, нормативні документи, до людських — викладачів, інструкторів, практиків та тих, хто навчається, до технологічних — інформаційні системи, симулятори, комп'ютерні тренажери, а до організаційних — зміст навчання, навчальні плани, програми, засоби тренування. Здобувачі освіти також розглядаються як активні ресурси, здатні генерувати знання через самостійне вивчення матеріалів, вирішення кейсів, участі у проектній діяльності.

Ресурсне-орієнтоване навчання базується на загальних педагогічних принципах, що адаптовані до професійної підготовки, а саме:

- *принцип цілеспрямованості*, який передбачає, що визначення навчальних цілей повинно виходити з професійних стандартів, які характеризують діяльність військового фахівця ЛЗ (наприклад: управління запасами, технічне обслуговування, планування постачань). Це дозволяє орієнтувати ресурси на формування конкретних практичних компетенцій;
- *принцип ресурсної адекватності* ґрунтується на тому, що якість навчання залежить від відповідності між вимогами освітньої програми і доступними технічними, інформаційними та людськими ресурсами;
- *принцип інтеграції ресурсів* спрямований на те, щоб різні види ресурсів (зустрічі з практиками, симуляційні тренажери, реальні об'єкти забезпечення) були інтегровані в єдину навчальну систему;
- *принцип контекстної спрямованості* передбачає застосування ресурсів у реальних або максимально наближених до реальних ситуаціях;
- *принцип адаптивності* сприяє адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб тих хто навчається та змін у середовищі ззовні [5].

Наведені принципи забезпечують гнучкість навчального процесу, що є критично важливим для військових фахівців, які повинні діяти в умовах невизначеності та обмежених ресурсів.

Ресурсне-орієнтоване навчання передбачає активне використання різноманітних освітніх ресурсів з метою забезпечення індивідуальної траєкторії професійного розвитку здобувачів освіти. Інформаційні технології при цьому виступають не лише засобом передачі знань, а й інструментом організації аудиторної та самостійної пізнавальної діяльності тих хто навчається.

Компетентнісний підхід у військовій освіті означає, що випускник повинен не лише знати, а й ефективно діяти в реальних умовах. Активовані потенціальні ресурси виступають потужним засобом формування таких компетенцій. У підготовці військових фахівців ЛЗ ІКТ застосовуються для моделювання військово-професійних логістичних процесів, аналізу технічного стану

озброєння та військової техніки (ОВТ), планування матеріально-технічного забезпечення підрозділів. Використання електронних навчальних курсів, спеціалізованих програмних продуктів і навчальних симуляторів сприяє формуванню практичних навичок професійної діяльності.

Важливим аспектом РОН є зручний доступ тих, хто навчається до інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ. Таке середовище забезпечує інтеграцію навчальних, довідкових і аналітичних ресурсів, що підвищує ефективність підготовки майбутніх офіцерів та розвиває їхню здатність до безперервного професійного самовдосконалення.

Ресурсне–орієнтоване навчання ґрунтується на принципах самостійності, активності, інтеграції навчальних ресурсів і практичної спрямованості освітнього процесу. У підготовці військових фахівців ЛЗ воно забезпечує поєднання теоретичних знань із практичними навичками управління матеріальними потоками, експлуатації ОВТ, організації постачання [6].

До основних методів навчання, що застосовуються в РОН, належать проблемно–пошукові, проектні, кейс–методи, моделювання професійних ситуацій, а також методи самостійної роботи з інформаційними ресурсами. Проблемне навчання сприяє розвитку аналітичного мислення та вмінню приймати обґрунтовані рішення в умовах дефіциту часу й ресурсів, що є типовим для діяльності військового фахівця [6].

Серед форм РОН доцільно виокремити лекції з використанням навчальних мультимедійних презентацій, практичні та лабораторні заняття, тренінги, ділові ігри, а також самостійну роботу слухачів із використанням засобів інтерактивної віртуалізації досліджуваних логістичних та технологічних процесів, зразків ОВТ, тактичних ситуацій. Практичні заняття на базі навчальних центрів, полігонів і ремонтних підрозділів забезпечують набуття реального професійного досвіду. Особливої актуальності набувають інтерактивні форми навчання, зокрема командно–штабні навчання, імітаційні тренажери та комп'ютерні симуляції логістичних процесів. Вони дозволяють

відтворювати складні умови бойової обстановки та відпрацьовувати алгоритми дій без значних матеріальних витрат.

Важливе місце посідає метод навчальних проектів, який дозволяє слухачам самотійно або в групах розробляти моделі ЛЗ підрозділів, плани технічного обслуговування або системи постачання. Такий метод формує навички командної роботи, відповідальності та професійного планування.

Сьогодні ми виступаємо свідками майже щоденного оновлення матеріально-технічної та оперативної-тактичної складової сучасної війни. Новації на полі бою вимагають адекватних новітніх освітньо-професійних технологій в підготовці військових фахівців. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають інноваційні аспекти освітнього та проектного менеджменту, які дозволяють забезпечити гнучкість, адаптивність і результативність військової освітньої системи.

Освітній та проектний менеджмент нерозривно пов'язані один з одним і у військовій сфері завжди мають специфічні риси:

- жорстку регламентацію та нормативну ієрархію управління;
- структурно-логічний підхід в організації освітнього процесу;
- орієнтацію на готовність і надійність виконання бойових завдань;
- органічне поєднання освітньої, наукової та експлуатаційної складових в підготовці кожного військового фахівця у вигляді стійкої та здатної до постійного вдосконалення військово-професійної компетентності.

Освітній менеджмент уявляє собою систему застосування принципів, методів та інструментів управління для ефективного організації освітнього процесу, управління персоналом та ресурсами в освітніх установах з метою досягнення високої якості освіти, підвищення ефективності та реалізації цілей навчання. Він охоплює планування (визначення змісту освіти, цілей і завдань ВВНЗ), організацію (формування структури, розподіл обов'язків, забезпечення ресурсів), мотивацію (мотивацію науково-педагогічних працівників (НПП) і тих, хто навчається, розвиток їхніх професійних компетентностей, створення сприятливих умов служби та навчання, забезпечення етичної взаємодії, що

відповідає вимогам статутів Збройних Сил України), контроль та комунікацію в освітньому середовищі (моніторинг якості навчання, обмін інформацією між учасниками освітнього процесу, оцінка освітньої діяльності, прийняття рішень), адаптацію загальних управлінських функцій до вимог військової педагогіки.

Головним завданням сучасного освітнього менеджменту у ВВНЗ є впровадження нових ефективних підходів до організації освітнього процесу та забезпечення постійного покращення умов реалізації та якості освіти.

Освітній менеджмент в ВВНЗ сьогодні здійснюють: командування, керівництво структурних підрозділів, відділ забезпечення якості освіти і безпосередньо реалізують НПП.

Проектний менеджмент є важливою і критично необхідною складовою сучасного військово-професійного освітнього менеджменту. В його основі індивідуальне або групове виконання навчальних проектних завдань тими, хто навчається, як правило, відповідних тим проблемам, які зустрічаються в практиці реальної військово-професійної діяльності за спеціальностями підготовки майбутніх військових фахівців. Навчальне проектне завдання на кожному курсі навчання кожен, хто навчається обирає з бібліотеки проектних завдань самостійно, за власними уподобаннями.

В процесі розгортання та розвитку військово-професійного навчального проектного менеджменту виявилися ефективними та зручними такі технології як Agile, Scrum, Waterfall, Kanban.

Виконання навчальних проектів (нормованих за обсягом, змістом, складністю, військово-професійною значущістю, комплексністю завдань) повинно відповідати основним засадам сучасного ресурсного 3D навчання, таким як доступність, діалог та динаміка.

Важливе значення в забезпеченні доступності у виконанні проектних завдань має застосування методу smart-пристосування через модифікацію дидактичних матеріалів та методик проектного навчання з метою забезпечення рівних можливостей для всіх, хто навчається, а також найкращого розкриття та розвитку індивідуальних інтелектуальних ресурсів кожного, хто навчається.

Інноваційний підхід до управління військовою освітою передбачає:

- перехід від процесно-орієнтованої до результативно-орієнтованої моделі підготовки;
- ефективне управління портфелем освітньо-професійних проектів як потужним засобом імерсіалізації навчання;
- інтеграцію навчання, науково-дослідної діяльності та експлуатації ОВТ в єдиний комплекс нормативної компетентної спроможності майбутніх офіцерів;
- всебічну цифровізацію освітнього процесу та творчу взаємодію зі штучним інтелектом, які виступають ефективними засобами вирішення проблем, пов'язаних з збільшенням та ускладненням змісту навчання, а також з веденням дистанційного освітнього процесу в умовах воєнного стану [7].

Проектний менеджмент у військовій освіті використовується для забезпечення максимально можливої професійної прикладної ефективності в підготовці компетентних військових фахівців і реалізовується через:

- модернізацію програм підготовки офіцерського складу адекватно по відношенню до вимог сучасної і перспективної збройної боротьби;
- застосування сучасних освітніх ІКТ в цифрових навчальних середовищах, зокрема в забезпеченні ефективного дистанційного навчання з використанням симуляторів оперативно-тактичної обстановки або бойового застосування сучасних зразків ОВТ;
- створення і модернізацію бази навчальних проектів, наприклад з експлуатації та технічного обслуговування ОВТ [8];
- участь в міжнародних навчальних проектах за стандартами НАТО;
- застосування гібридних методологій, наприклад РМВОК які є найбільш доцільним для військових навчальних проектів [9].

Таким чином, сутність проектного навчання полягає в органічному поєднанні традиційного освітнього процесу засвоєння нових знань, формування нових корисних умінь та навичок з процесом їх активного застосування у вирішенні реальних військово-прикладних завдань.

Таке поєднання раніше було недосяжним через брак необхідних технологій. Нині проектне навчання стало цілком реалістичним у наслідок широкого застосування сучасних ІКТ і їх спроможності швидко і цілком адекватно моделювати дію будь яких видів ОВТ, або створювати дуже правдоподібну імерсію в обставини майбутньої професійної діяльності з миттєвою оцінкою реакцій користувача.

Мабуть найбільш складною задачею в розгортанні та розвитку проектного навчання є формування позитивного мотиваційного підґрунтя в кожного, хто навчається [10]. Без інноваційного розв'язання цієї непростой задачі створення проектної освітньої компоненти в РОН є просто неможливим. Той хто навчає і ті, хто навчаються мають стати одностудентами, зацікавленими в успіху навчального проекту, а сам процес навчальної проектної діяльності має стати для кожного яскравою демонстрацією того, як «сухі» знання з різних дисциплін циклу підготовки військового фахівця виступають потужним інструментом в його майбутній професійній діяльності і потребують постійного оновлення та збагачення на протязі всього професійного життя.

Висновки. Ресурсно-орієнтоване навчання є ефективним інструментом підвищення якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах. Поєднання цього підходу з інноваційними методами освітнього та проектного менеджменту забезпечує практичну спрямованість навчання, розвиток професійних компетентностей і готовність майбутніх офіцерів до виконання службових завдань в умовах обмежених ресурсів і динамічних змін воєнного середовища.

Список використаних джерел

1. Петренко Д. Ю. Модернізація військової освіти. Харків : ХНУ, 2021. 260 с.
2. Ковальчук Ю. М. Теорія і методика навчання у військовій справі. Вінниця : Нова Книга, 2018. 276 с.

3. Бондар І. П. Логістичне забезпечення військ: теорія і практика. Харків : Основа, 2019. 312 с.
4. Грищенко П. Ю. Ресурсне забезпечення професійної освіти. Дніпро : Промінь, 2017. 192 с.
5. Тарасенко Ю. І. Інтеграція освітніх ресурсів. Дніпро : Наука, 2019. 222 с.
6. Сидоренко В. М. Оцінювання якості освіти у вищій школі. Київ : Юніверс, 2020. 230 с.
7. Головань В.Г., Головань А.В., Дроздов М.О., Завальнюк В.В. Інновації освітнього процесу ВВНЗ з застосуванням штучного інтелекту. *Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу та шляхи їх вирішення в умовах сучасних викликів: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської конференції з проблем вищої освіти і науки (13 листопада 2025 р.).* Харків: ХНАДУ, 2025. С. 26-30. URL: <https://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/obliku-i-opodatkuwannja/naukova-dijalnist/materiali-konferencii/> (дата звернення: 19.01.2026).
8. Головань В.Г., Головань А.В., Нікул С.О. Теоретико-методологічні аспекти військово-технічної підготовки. *Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти.* 2023. № 1. С.188 - 200. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/FCS/issue/view/918> (дата звернення: 19.01.2026).
9. Теліженко О. М., Лук'янихін В. О., Байстрюченко Н. О. Проектно-орієнтований підхід до організації навчального процесу. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ».* Збірник наукових праць. Серія: Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. № 1 (1173). С. 30 - 35.
10. Головань В.Г., Головань А.В., Горліченко М.Г., Дроздов М.О. Щодо мотивації курсантів до навчання у вищих військових навчальних закладах у воєнний час. *Формування компетентностей обдарованої особистості в*

системі позашкільної та вищої освіти.

2024. № 3. С.179-189.

<https://doi.org/10.18372/2786-823.1.19287>